

Bijlagen

Bijlage 1	De selectiecriteria
Bijlage 2	Het onderzoeksgebied in Friesland
Bijlage 3	De Friese Belvedèregebieden

Bijlage 1 De selectiecriteria

Zoals in de inleiding is vermeld, bestaat dit onderzoek uit twee gedeelten; er zijn interviews gehouden onder een twaalfstal Friese gemeenten en onder een drietal provincies. Het onderzoek richt zich onder andere op de Friese bundelingsgebieden. In deze bundelingsgebieden liggen de grootste steden van Friesland, hier zullen dan ook de komende jaren verreweg de meeste uitbreidingen worden gerealiseerd. Op de plaatsen waar uitbreidingen zullen plaatsvinden, zal landelijk gebied plaats moeten maken voor stedelijk gebied. Hier kunnen cultuurhistorische waarden in het gedrang komen. Er is gekozen voor de bundelingsgebieden, aangezien het oppervlak landelijk gebied dat hier zal moeten plaatsmaken voor nieuwbouw het grootst is. Hoe groter het oppervlak landelijk gebied dat verandert in stedelijk gebied, hoe groter de kans dat cultuurhistorische waarden worden bedreigd. Ook liggen hier de beste mogelijkheden voor het op een ontwikkelingsgerichte manier omgaan met cultuurhistorische waarden in uitbreidingsplannen.

Bundelingsgebied	Woningvoorraad 2002*	Woningbehoefte 2002-2015**
<i>Leeuwarden</i>	43.323	5.117
<i>Sneek</i>	14.135	3.444
<i>Drachten</i>	20.835	3.115
<i>Heerenveen/Skarsterlân</i>	22.999	2.968
<i>Harlingen/Franeker</i>	6.590	642
<i>Dokkum</i>	5.405	509

Tabel Friese woningbehoefte in de bundelingsgebieden, bron: trendprognose 2003 Provincie Fryslân

* *Woningvoorraad in bundelingsgebied 2002*

** *Woningbehoefte 2002-2015 volgens trendprognose 2003 per bundelingsgebied*

Bundelingsgebied	Gemeente		
<i>Leeuwarden</i>	Leeuwarderadeel	Tytsjerksteradiel	Boarnsterhim
	Leeuwarden*	Littenseradiel	Menaldumadeel
<i>Drachten</i>	Opsterland*	Smallingerland*	
<i>Sneek</i>	Sneek*	Wymbritseradiel*	
<i>Heerenveen/Skarstelân</i>	Heerenveen*	Skarsterlân*	
<i>Harlingen/Franeker</i>	Harlingen*	Franeker*	Wunseradiel*
<i>Dokkum</i>	Dongeradiel*	Dantumadiel*	

Tabel gemeenten per bundelingsgebied

* *Geselecteerde gemeenten*

Om tot een evenwichtige selectie van gemeenten te komen, is een aantal criteria opgesteld op basis waarvan twaalf gemeenten in Friesland zijn geselecteerd. Uitgangspunt hierbij is dat er verschillende soorten gemeenten worden geselecteerd, die samen een goed beeld geven van de verschillende typen gemeenten in Friesland. Hieronder volgen de criteria:

De geselecteerde gemeenten moeten in een bundelingsgebied liggen (geheel of gedeeltelijk). Bij de selectie van Friese gemeenten is het primaire selectie criterium de vraag of een gemeente in een bundelingsgebied ligt of niet. Ligt een gemeente niet (gedeeltelijk) in een bundelingsgebied, dan wordt deze gemeente niet geselecteerd. Dit om de praktische reden dat ongeveer zestig procent van de Friese woningbouw in de komende tien jaar in de bundelingsgebieden zal plaatsvinden (Provincie Fryslân, Kadernota 2004). In deze gebieden zullen dus de meest transformaties plaatsvinden. Dit selectie criterium is niet in de tabel 'Overzicht geselecteerde gemeenten en selectiecriteria' opgenomen omdat dit criterium voor alle geselecteerde gemeenten moet gelden.

Er worden in principe alleen hele bundelingsgebieden geselecteerd, dus geen afzonderlijke gemeenten. Leeuwarden vormt hierop een uitzondering. Door het selecteren van gehele bundelingsgebieden worden gemeenten onderzocht die aan elkaar grenzen. Door de selectie onder andere hierop te baseren, kunnen uitspraken gedaan worden over een aantal gehele bundelingsgebieden. Leeuwarden vormt hierop een uitzondering, het is in het kader van het aantal af te nemen interviews te omslachtig om het hele bundelingsgebied van Leeuwarden te onderzoeken, maar door de omvang van de gemeente Leeuwarden, en de daaraan gekoppelde woningbouwopgave, is dit wel een interessante gemeente.

Minimaal één grote en minimaal één kleine gemeente. Dit criterium wordt toegepast omdat er nogal wat verschil zit in het ambtelijke apparaat van een kleine en van een grote gemeente. Kleine gemeenten hebben minder ambtenaren dan een grote gemeente, waardoor de kans dat er minder aandacht voor cultuurhistorie is, bij kleine gemeenten groter is dan bij grote gemeenten. Grote gemeenten hebben een groter ambtelijk apparaat, en vaak meer gespecialiseerde ambtenaren in dienst. Indien een gemeente meer dan 40.000 inwoners heeft, wordt deze aangemerkt als een grote gemeente, heeft de gemeente minder dan 20.000 inwoners, dan wordt deze beschouwd als een kleine gemeente.

Minimaal één gemeente die in een Belvédèregebied valt. In de Nota Belvédère(1999) zijn in Friesland vijf Belvédèregebieden aangewezen: Terschelling, de Westelijke Waddenzee, De Hemmen, het Fries terpengebied en de Noordelijke Wouden en Westerkwartier. Deze gebieden zijn Belvédèregebied geworden vanwege hun hoge cultuurhistorische waarde.

Minimaal één gemeente met een waardevolle cultuurhistorische stad. In de Nota Belvédère is een kaart opgenomen met cultuurhistorisch belangrijke steden. In Friesland gaat het om elf steden, de beroemde Friese elf steden; Workum, Bolsward, Harlingen, Franeker, Dokkum, Leeuwarden, Sneek, IJlst, Sloten, Stavoren en Hindeloopen. Waarschijnlijk hebben gemeenten waarin een waardevolle cultuurhistorische stad ligt, meer aandacht voor cultuurhistorische waarden in uitbreidingsplannen.

De gemeenten

Hieronder volgt een toelichting over de selectie per gemeente. Er is gekozen voor het selecteren van twaalf gemeenten die allen in een in bundelingsgebied vallen. Per gemeente zijn er twee personen geïnterviewd; een beleidsmedewerker die zich bezighoudt met cultuurhistorie of monumentenzorg en een beleidsmedewerker die zich meer bezighoudt meer ruimtelijke ordening in het algemeen.

Criterion	Omvang gemeenten***	BEL **	WarCuHiStad*	Hoofdkern
Gemeente				
Leeuwarden	Groot (91.351)	Ja	Ja	Leeuwarden
Opsterland	Middel (29.410)	Nee	Nee	Beetsterzwaag
Smallingerland	Groot (54.037)	Ja	Nee	Drachten
Harlingen	Klein (15.857)	Ja	Ja	Harlingen
Franekeradiel	Middel (21.034)	Ja	Ja	Franeker
Wunseradiel	Klein (11.947)	Ja	Nee	Makkum
Skarsterlân	Middel (27.080)	Nee	Nee	Joure
Heerenveen	Groot (42.613)	Nee	Nee	Heerenveen
Sneek	Middel (32.784)	Ja	Ja	Sneek
Wymbritseradiel	Klein (16.307)	Ja	Ja	Ijlst
Dongeradiel	Middel (25.081)	Ja	Ja	Dokkum
Dantumadiel	Klein (19.602)	Ja	Nee	Damwoude

Overzicht van geselecteerde gemeenten en selectiecriteria, Bron: Fryslân in cijfers 2004

*** Inwoneraantal op 31.12.2003, grens kleine gemeenten 20.000, grens grote gemeente 40.000 inwoners.

- ** *Gemeenten ligt geheel of gedeeltelijk in een Belvédèregebied.*
- * *Waardevolle cultuurhistorische stad.*

Leeuwarden

De gemeente Leeuwarden is geselecteerd vanwege het feit dat dit wat inwoners betreft de grootste gemeente is en als gevolg hiervan de gemeente Leeuwarden, absoluut gezien, de grootste woningbouwopgave heeft voor de komende jaren. De gemeente Leeuwarden telde per 31 december 2003 91.357 inwoners. Hoe groter de woningbouwopgave, des te meer oppervlakte er nodig is voor nieuw te realiseren woningen. Daarnaast is Leeuwarden een waardevolle cultuurhistorische stad én de hoofdstad van Friesland. Het bundelingsgebied van Leeuwarden behelst zes gemeenten, deze zijn niet allemaal geselecteerd, omdat dit zou betekenen dat er te veel interviews afgenomen zouden moeten worden. Door het niet selecteren van de zes gemeenten die in het bundelingsgebied Leeuwarden vallen, is er meer ruimte voor de selectie van andere gemeenten, waardoor er een meer gevarieerde selectie kan plaatsvinden.

Opsterland/Smallingerland

De gemeenten Opsterland en Smallingerland vallen in het bundelingsgebied Drachten. De gemeente Smallingerland is geselecteerd omdat deze gemeente wat inwoneraantal betreft de tweede gemeente in de provincie Friesland is. Deze gemeente voldoet net zoals Leeuwarden aan het criterium 'grote gemeente'. Daarnaast valt een stukje van de gemeente Smallingerland in het Belvédèregebied Noordelijke Wouden. De gemeente Opsterland grenst aan de gemeente Smallingerland, en is geselecteerd op basis van het criterium 'selectie van gehele bundelingsgebieden'. De gemeente Smallingerland telde per 31 december 2003 54.037 inwoners en de gemeente Opsterland 29.410 inwoners.

Harlingen/Franekeradiel/Wûnseradiel

Het belangrijkste criterium om deze gemeenten te selecteren is het feit dat zij in het Belvédèregebied 'Friese Terpen' vallen. Daarnaast is wederom sprake van de selectie van een geheel bundelingsgebied, waarbij Wûnseradiel ook voldoet aan het selectiecriterium kleine gemeente. Harlingen en Franeker zijn tevens waardevolle cultuurhistorische steden. Harlingen telde per 31 december 2003 15.857 inwoners, Franekeradiel 21.034 inwoners en Wûnseradiel 11.947 inwoners.

Skarsterlân/Heerenveen

Deze twee gemeenten zijn geselecteerd zodat alle gemeenten die in de bundelingsgebieden vallen in het onderzoek worden meegenomen. In deze gemeenten bevinden zich geen cultuurhistorisch waardevolle steden (zoals beschreven in de selectiecriteria) en geen Belvédèregebied. Door het selecteren van deze gemeenten zijn alle bundelingsgebieden in de provincie Friesland in het onderzoek meegenomen. Skarsterlân telde op 31 december 2003 27.080 inwoners en Heerenveen zo'n 42.613.

Sneek/Wymbritseradiel

De gemeenten Sneek en Wymbritseradiel zijn onder andere geselecteerd op basis van het criterium 'geheel bundelingsgebied'. Sneek is daarnaast een waardevolle cultuurhistorische stad. Interessant is

tevens dat Sneek van alle bundelingsgebieden, als men kijkt naar de bestaande woningvoorraad en de bouwopgave voor de komende jaren, procentueel de grootste woningbouwopgave heeft. Wymbritseradiel valt, net zoals Wûnseradiel, onder het criterium 'kleine gemeente'. In Wymbritseradiel is tevens een waardevolle cultuurhistorische stad aanwezig, namelijk IJlst. Wymbritseradiel valt daarnaast in het Belvédèregebied de Hemmen. De gemeente Sneek heeft 32.784 inwoners en de gemeenten Wymbritseradiel heeft 16.307 inwoners.

Dantumadiel/Dongerdiel

Deze twee gemeenten zijn onder andere geselecteerd op basis van het criterium 'geheel bundelingsgebied'. Dokkum is tevens een van de Friese elf steden en is dus een waardevolle cultuurhistorische stad. Dantumadiel tevens voldoet tevens aan het criterium kleine gemeente. Dantumadiel telde op 31 december 2003 19.602 inwoners en Dongeradiel 25.081.

De provincies

Na overleg met de projectleider van het projectbureau Belvédère en een aantal beleidsmedewerkers van de provincie Fryslân is besloten drie provincies te selecteren. Deze drie provincies gaan allemaal op een pro-actieve manier met cultuurhistorie om, hun beleid is vooruitstrevend.

1) *Noord Holland*

Volgens de Beleidsmonitor Belvedere (2003) is deze provincie pro-actief en experimenteert zij met een meer ontwikkelingsgericht cultuurhistorisch beleid (van toelatingsplanologie naar ontwikkelingsplanologie).

2) *Noord Brabant*

Volgens het projectbureau Belvédère is deze provincie op cultuurhistorisch gebied vooral gericht op handhaving van cultuurhistorische objecten (behoud) en toetsing van plannen. Noord-Brabant is minder gericht op ontwikkeling.

3) *Gelderland*

Interessant vanwege de methodiek die deze provincie gebruikt. Deze provincie is tevens interessant omdat zij zich ook in de fase van voorbereiding van een nieuw streekplan bevindt. Deze zal in 2005 uitkomen.

Per provincie is een beleidsmedewerker ruimtelijke ordening en een beleidsmedewerker cultuurhistorie geïnterviewd. Voor het afnemen van de interviews is naar de desbetreffende provincie afgereisd. De gesprekken zijn digitaal opgenomen zodat deze in een later stadium goed verwerkt konden worden.